

Naujienu Antroji Dalis

NR. 745

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

Kur yra mūsų protėvių kraštas?

Dar ir šiais laikais kai kas įsivaizduoja, kad mūsų protėvių kraštas yra Indijoje. Štai neseniai dr. Ign. Urbonas, aprašydamas įvykusį Bombėjuje eucharistinį kongresą, savo straipsnio pradžioje taip pareiškia (žr. "Draugas" gruodžio 15 d.):

"Įdomus ir spalvingas yra mūsų protėvių kraštas Indija. Čia daug yra visko: saulės, gėlių, palmių, žmonių, grožio ir... vargo bei skurdo".

Jei to straipsnio autorius taip yra pareiškęs, tad aišku, kad jis Indiją laiko mūsų protėvių kraštu. Bet panašiai dar galvoja daugelis kitų žmonių. Tokiu atveju kyla klausimas: kas būtent paskatina žmones galvoti, kad lietuviai esą atvykę senaisiais laikais iš Indijos. Toks žmonių galvojimas yra susidaręs todėl, kad tiriant vadinamąją sanskrito kalbą, buvusią senais laikais Indijoje, nustatyta, jog toji kalba turi panašybių su lietuvių kalba. Taigi iš to visko prieinama prie išvados, kad lietuviai senaisiais laikais esą atkeliavę iš Indijos prie Baltijos jūros. Kadangi tokia kelionė galėjo būti per vadinamąją Mažąją Aziją, paskui per Graikiją, ir kadangi tokios kelionės ruožuose surandama vietovių su lietuviškais vardais, tad, žinoma, daug kam susidarė mintis, kad lietuviai iš tikrųjų esą atvykę iš Indijos prie Baltijos jūros.

Bet paskutiniaisiais laikais, remiantis visokių mokslininkų tyrinėjimais, yra paaiškėję, kad toji senovės lietuvių kelionė ėjo atvirkščiai, kitaip sakant — ne iš Indijos prie Baltijos jūros, bet nuo Baltijos jūros į Indiją. Todėl visuose tos kelionės ruožuose, nesvarbu kuria kryptimi, turėjo kai kur pasilikti lietuviški vietovių vardai.

Senovės žmonių pėdsakus šiais laikais mokslininkai suranda ne tik jų paliktuose rašmenyse, skulptūrose ar paveikluose, bet ir jų mituose, papročiuose, pasakose, maldose. Indų mokslininkas Bal Gandhahar Tilak, tyrinėdamas Indijoje vadinamųjų vedų mitus, papročius, maldas, pastebėjo, kad yra tokios dienos metuose, kada tam tikrą laiką būna trumpos naktys, ir yra metuose minimos tokios dienos, kada jos būna gana trumpos. Tad tuose mituose tokie nurodymai arba tokios pastabos patvirtina tų indų kilmę iš tolimosios šiaurės arba iš šiaurės vakarų, nes pačioje Indijoje niekad nebūna tokių reiškinį metuose, kad dienos būtų žymiai ilgesnės už naktį arba tam tikru laiku naktys būtų žymiai ilgesnės už dieną. Tų vadinamųjų vedų maldose yra pasakyta;

"Kada gi pagaliau mes sugri-

šime į laimingąją šiaurę, kurioje mes nežinojome nei tokių karščių nei ligų?"

Maždaug tą patį pasako seniausieji vadinamųjų iranėnų raštai, surašyti vadinamąja avestų kalba. Tuose raštuose vienoj vietoj yra taip pasakyta: "Pradžioje Ahura-Mazda sukūrė Aria-Vaedžą. Tenai buvo visiems malonus gyvenimas, bet piktoji dvasia Anyramanija atsiuntė didelį šaltį. Visiškai sušalo augalai ir visoki gyvuliai, o vanduo pavirto kažkokiu akmeniu. Tas šaltis privertė žmones bėgti į pietus".

Taigi, matyt, kad vadinamieji indai gyveno senaisiais laikais kur nors šiaurėje arba šiaurės vakaruose. Ir kada jie ten gyveno? Išstudijavus jų visokius mitus, maldas, pasakas ir atkreipus dėmesį į tenai pasakojamas matytas danguje žvaigždes, žvaigždynus, kitaip sakant — į matytas žvaigždžių tarpusavumo pozicijas, į žvaigždynų konfigūraciją, ir dabar žiūrint į visa tai astronomiškais akimis ir viską tatau astronomiškai apskaičiavus, prieinama išvada, kad nuo to laiko jau yra praėję maždaug 19 ar 20 tūkstančių metų. Ir tokia tų žvaigždžių tarpusavumo pozicija tegali būti pastebima ne Indijoje, bet toliau kur nors šiaurėje, arba tokiose vietose, kur yra Lietuva. O prieš 19—20 tūkstančių metų buvo vadinamasai Ledynų periodas. Todėl tada žmonės stengėsi trauktis į pietinius kraštus. Žinoma, ne visi taip darė, nes buvo žmonių, kurie nesitraukė į pietus ir išsilaikė gyvi, kaip kad dabar gyvena nemaža žmonių pačioje šiaurėje, kur amžinai tęsiasi šaltoji žiema.

Kai atkeliavę žmonės į Indiją savo kalboj ėmė skaldytis į įvairias tarmes, tad labiau išprusę žmonės pamatė, kad toks reiškinys skaldo tautą. Taigi tada tuo reikalu susirūpino Paninis (maždaug 300 metų prieš Kristų), kurio dėka buvo sudaryta bendrinė kalba, pavadinta sanskritu. Kai kas ir dabar mano, kad vadinamoji sanskritų kalba esanti sanskritų tautos kalba. Tokios sanskritų tautos visiškai nebuvo, o tik toji bendrinė kalba buvo taip pavadinta. Kai tų laikų vadinamieji mokslininkai, Paninio vadovaujami, padarė savo sąskrydį, kuriame buvo aptarti bendrinės kalbos dalykai ir paskui ta bendrinė kalba ėmė tvirtintis, tad ir toji bendrinė kalba imta vadinti sanskritu, kitaip sakant, nustatant mūsų lietuvių dabartinę kalbą, tokia bendrinė kalba galėtų būti pavadinta "sąskrydininkų" kalba. Taigi ta pati žodžio šaknis yra

(Nukelta į 3 psl.)

Jacqueline Kennedy pranešė spaudos atstovams, kad ruošiamą didelę Biblioteką John F. Kennedy Atminimui jau yra surinkusi dešimt milijonų dolerių. Planuojama biblioteka statyti prie Harvardo Universiteto. Stambias aukas davė Kennedy šeimos nariai, bet mažesnes sumas siuntė žmonės iš įvairių pasaulio kraštų. Apskaičiuojama, kad surinktos sumos pakaks didelei bibliotekai pastatyti.

J. JASINSKAS

SPAUDOS PABIROS

Kristijono Donelaičio metai, S. Nėris ir dar kai kas

Esame Naujųjų Metų tarpusavartėje. Greitai į užmarštį pradedės lėkti šie, 1964 m., nusinešdami į ją ir tuos žygius, kuriais bandėme apvainikuoti tų metų prasmingumą. Tie kulverčiais praleikiantys metai, kai į juos kas nors po kiek laiko bandys paveždėti, turės aiškiai likusią žymę: mūsų didžiojo hegzametų ir, iš viso, lietuvių poezijos kūrėjo Kristijono Donelaičio metai. Nes šitaip jie buvo pakeičyti pat pradžioje jų gimimo ir tas vardas jiems tiko visą tą meto tąsą. Visur, kur tik didesnis lietuvių pulkelis susiteikęs, praskambėjo to didžiojo mūsų poeto vardas, viešais minėjimais, jo raštų skaitymais ar deklamavimais beigi inscenizavimais pamarginamas.

Bet tas "kas nors", ar "kurie nors", žvelgsiantieji į K. Donelaičio buvusius metus, su nuostaba pastebės ir kitą, tų metų antroje pusėje ir pačioje pabaigoje iškilusį reiškinį: virš neapsakomu skaidrumu ir lietuviško žodžio žavėjančiu grožiu, kūrybine didybe ir platumu spinduliuojančios K. Donelaičio asmenybės užsigožiantį poetės Salomėjos Nėries-Bačinskaitės siluetą. Ir, be abejonės, tie žvelg-

siantieji gūscios pečiais ir niekaip nesupras to keistojo reiškinio: žiūrėkite, sakys, tie — 1964 metai buvo pavadinti ir specialiai paskirti K. Donelaičiui, • išėjo jų antroje pusėje į tą sceną, kuri priklausė jam — Donelaičiui, moteriškė, juodu, lietuvių tautą išniekinančiu apsiaustu apsigaubusi ir visų dėmesį savėsi patraukė. Ir dar žiūrėkite, sakys tie ateities lietuviai, apie Donelaitį daug, daug mažiau tokio studijinio pobūdžio rašinių mūsų perijodinėje spaudoje tais ištisais metais buvo paskelbta, negu apie tą moteriškaitę vien tik poros ar tris mėnesių laikotarpyje!.. Ak, jūs keistuoliai, garsios didvyrių tautos sūnūs ir dukterys...

Kristijonas Donelaitis buvo kunigas ir nepalyginamo talento poetas. Kitas didelis lietuvis irgi kunigas - prelatas (kitos konfesijos) Donelaičiui skirtais metais, susigalvojo į savo avinyčią susigrąžinti kadaise iš jos išklydusią avelę ir "Draugo" dienraštyje išpylė tą išklydusią avelę baltinančių dažų. Labai gambiai ir įdomiai serijiniuose straipsniuose parašytuose įrodinėjimuose triskart savaitiniame "Dirvos" laikraštyje Bronys

Raila, kadaise ganėsis klaidžiose lankose, į kurias atklydo ir skaisčioji Salomėja Nėris, anam kunigui, paliejusiam tuos Salomėjos baltinančius dažus, tiesiog suskutino sutaną ir logiška bei negailestinga argumentacija nuplėšė jam nuo galvos politiko laurų vainiką. O pačią poetę, buvusią savo gerą pažįstamą ir bendradarbę, nusviedė, kaip išalkusiai vilkų gaujai, komunistams į nasrus: šė, susigromuluokite ją sau, nes ji daugiau lietuvių poetų gretoms visai nebetinka!

Tuo tarpu buvusi jos moksladraugė ir mergautinių dienų prietelkė rašytoja - poetė Petronėlė Orintaitė atėjo į "Naujienas" bepe su ilgiausiu rašiniu. Ir nuoseklus, ir išsamus, o ir įtikinamiausias tas rašinys, vadinamas: "Ką laumės lėmė".

Ir viskas su tais rašymais būtų tvarkoje, jeigu jiems būtų parinktas tinkamas laikas. Čia ir buvo suklupta, užtat ateinantys lietuviai šviesuoliai dėl jų gūščios pečiais ir stebėsis, stebėsis...

Ir jeigu poetė Salomėja Nėris-Bačinskaitė, blaškydamosi "tarp Dievo ir mamono", vieną savo poezijos laikotarpį skirdama skaidriems savo širdies virpuliavimams išsakyti, o antrąjį — lietuvių tautai pražūtingą, iš svetur ant gimtojo krašto prievarta užslėgtą ideologiją išgarbinti, norėjo pati save įsiamžinti, — jai tas pasisekė. Bent iki šio meto. Apie ją ir jos poeziją parašyta daug. Pat pirmuoju savo kūrybos leidinėliu patekusi į šskirtiniųjų tarpą, ji vėliau buvo garbštoma arba keikiama. Pirmosios rusų okupacijos metu parašiusi kruvinąjį žmogėdrą garbinančią poemą, kurią okupantų tarnai lietuviai šviesuoliai kėlė į padebesius, iš kitų — okupacijai neapykantą reiškiančių kūrėjų susilaukė poetinio atsako: "Sudeginkit mane kaip raganą", kuriame jos pačios lūpomis buvo sakoma:

"... Kai priešas plėšys tėviškėle, —
Poemą jam sudėsiu..."

(Šis eilėraštis vokiečių okupacijos metu spaudoje buvo ištiesai paskelbtas); o Vokietijoje 1947 m. Jurgio Tauragio parašytame ir išleistame "Nekrologe Salomėjai Nėriai", tarp kitko, eiluojuama:

"Tau Dievas davė talentą
Ir mes — tavim tikėjome,
O tu — pamėgai melą tą
Ir giesmę pavergėjui..."

Klastingos ėjo kalbos tad,
Ir mums širdis virpėjo —
Vergystės tinklas gaubėsi...
— Džiaugeisi, Salomėjai..."

Į Sibirą keliavome,
O tu — himnus giedojai,
Tu — siūlei saulę Stalino
Ir budeliui vis plojai..."

Ir gal paskui tu graužėsi
Dėl 30 skatikų?

— Visvien prakeikta amžiuose
Tau vardas — išdavikol..."

Ne laiku (K. Donelaičio metais) paskelbtuose S. Nėries vertinimuose, mano manymu, tei-

Wilkes Barre, Pa. angliakasiai džiaugiasi, kad jiems pavyko išgelbėti savo gyvybę, kai kasykloje krito žemė. Kairėje matome angliakasi Albert Kotch, o dešinėje Anthony Saitta. Buvo susidarius rimtas pavojus gelbėtojams. Jiems priartėjus prie užverstų angliakasių ir atkasus dalį žemės, nukrito dar vienas anglies gabalas ir labai daug žemės. Visiems vis dėlto pavyko išsigelbėti.

singiausia atsaką apie tą poetę pateikė P. Orintaitė (žiūr. "Naujienų" nr. 291):

"Iš tikrųjų, tuščia yra ieškoti išorinių kliuvinių arba kuriam nors asmeniui ar ideologijai prisegti kaltės ženklą: tragikos sėkla išsidaigino pačios Salomėjos prigimtyje, jos intymiausiame sielos dugne.

Išaugusi religingai, vėliau — skaudžiai pažeidė religiją. Nemėgo minjos ir paprastų žmonių, veržėsi į elitą, o — nuėjo "tarnauti liaudžiai". Jautri žmonių nelaimėms ir vargui, vengianti net augalėlių nuskriausti — pagarbino žiauriausią politinę sistemą, kur žmogus be kaltės ir be teismo kankinamas ir žudomas. Nuosirdžiai siekė tiesos ir tobulumo, o — įsmuko į akiplėšiškiausią melą ir apgaulę...

Ir jos kūryboje dainingos asmeninės svajonės, moteriškos širdies intymūs žodžiai — taip skaudžiai piaunasi su propogandinės dialektikos šiurkščia proza.

Mums ji liks literatūroje tik savo grynosios lyrikos daininga kūryba..." (pabraukta mano. J. J.).

Bostono didmiestis išsiklostęs Atlanto pakraščiuose. Pietinis — So. Bostonas taip pat guli to vandenyno pakrantėje. Pakrantės nėra lygios: išvingiuotos įlankomis ir pusiasaliais. Netoli miesto kadaise buvusi vadina-moji Pilies sala dabar sujungta su sausžemiu ir sudaro vientisą plotą. Užpylus buvusį vandens tarpą tarp sausžemio ir salos, liko didoka įlanka, skalaujanti ir sausžemį, užpiltąjį plotą ir pačią salą. Prieš kelis metus Bostono miesto valdyba aplink tą įlanką supylė platų pylimą, padarydama iš tos įlankos didžiulį sūraus vandens ežerą — maudymosi baseiną. Žinovai tvirtina, kad tas ežeras esąs didžiausias visame pasaulyje maudymosi baseinas. Pylimas didžiuliu puslankiu jungia sausžemį su Atlanto bangų plaunamais buv. Pilies salos pietiniais krantais. Pylimas apdengtas storu šmalos sluoksniu, lygus, platus ir labai patogus pėstie-

siems pasispaciruoti bile kuriuo laiku. Mašinoms tuo keliu visai neleidžiama važinėti, tik retkarčiais praslenka budinčių policininkų mašina. So. Bostono gyventojams labai patogiu: perėjai vadinamą Marinių parką ir atsiduri ant pylimo, basiklojančio siūbuojančiu Atlanto vandeniu.

1963 ir ankstesniais metais tuo pylimu vaikščiojanti galima buvo nuolat sutikti kresną, vidutinio ūgio, tiesų, iškelta galva, apskrito veido, žilų plaukų vyrą. Iš tolo jis pažįstamam oriai nusiimdavo skrybėlę ir laisvąją ranką ištiesęs, artėdavo pasisveikinti. O pasisveikinimas būdavo lydimas kokios nors pastabos ar posakio, kuris tuojuo sudarydavo jaukią progą ilgesniam pokalbiui. Pokalbį jis mokėdavo vesti įvairiomis temomis: rimtomis, pašaipiomis ar diskusinio pobūdžio. Tylus, jaukus, tarytum iš širdies gelmių plaukiąs jo balsas liedsdavo pokalbininko ausį, kaip tėvo pamokinimas, bičiulio patarimas ar artimiausio draugo kuo nors pasiguodimas. Nors savais rūpesčiais ar bėdomis pašnekovui jis vengdavo prisitarti. Užkalbintas apie savo darbą ar kūrybą stengdavosi trumpai atsakyti: "rašau nedaug. Dabar mano "pramoga" tai skaitymas. Skaitęs jis daugiausia filosofinius veikalus ir nemažai tais klausimais medituojąs. Tai esąs geriausias jo poilsis ir pramogavimas. Pokalbis mūsų jaunosios kartos lietuviškumo reikalu, skautų organizaciniais ir veiklos rūpesčiais, mūsų — lietuvių bendruomenės kūrimo, jos plėtimo ir stiprinimo reikalu ir pan., jam sudarydavo tarytum atgailos pramogą. Toksai tatai buvo pensininkas, poetas Faustas Kirša.

Šiaip bostoniečių lietuvių tarpe, bile kuriam parengime, kultūriniam pobūvyje ar šeimyniškam subuvime jis būdavo laukiamas ir priimamas kaip garbės svetyš. Visur ir visada jam būdavo reiškiamas tokia pagarbą. Nors labiau mėgdavo vienumą, tačiau nesišalindavo ir suėjimų. Retkarčiais prisėsdavo ir prie kortavimo staliuko —

"pokeriauti". Kartais net iki išnaktų prasėdėdavo.

Artimiausi prieteliai, pas kuriuos jis nevengdavo atsilankyti, būdavo poetai: Stasys Santvaras, Antanas Gustaitis, Pranas Lembertas, Zigmas Gavelis, L. Enciklopedijos leidėjas Juozas Kapočius, Bronius Mikonis, dr. St. Jasaitis, dr. Bronius Baškys, Česl. Mickūnas. Ir kitose šeimose jis mielai būdavo laukiamas ir pagarbiai priimamas.

Viešuose ir šeimyniniuose pobūviuose laikydavosi labai paprastai, kukliai, tarytum baukščiai. Niekada nesistengdavo pasirodyti kuo nors iškilnesnis esąs. Mandagus, korektiškas, vengiąs nepadoresnio žodžio ir paslaugų moteriškajai giminei ir labai draugiškas kiekvienam jį užkalbinusiam.

Nevengdavo įsileisti ir į gilesnius pokalbius. Apie dabartinę Lietuvą, jos valdovus ir gyvenimą jų valdovų vairuojamame mūsų gimtiniame krašte turėjo aiškią nuomonę: mūsų kraštas pavergtas, fiziniai ir dvasiniai engiamas ir prievartaujamas okupanto ruso. Žinojęs, jog jam asmeniškai gal ir nieko nebūtų atsitike, jeigu būtų likęs Lietuvoje, bet skaundančia širdimi palikęs gimtąjį kraštą protesto ženklui dėl dvasinio teroro, asmens išniekinimo ir visų sričių kūrėjų prievartavimo. Panašiai kaip jie, taip ir jis pat-sai būtų buvęs prievartaujamas.

Labai jautriai ir giliai išgyvendavo mūsų kraštą ištikusią nelaimę ir tragediją. Užjausdavo abiejų okupantų — vokiečių ir rusų — kankintus ir nužudytus lietuvius, ypatingai menininkus, rašytojus ir inteligentiją. Apie kiekvieną jų, paminėjęs pavardę, ką nors papasakodavo ir jo kūrybą vienai ar kitaip vertindavo. Neatlaidžiai smerkdavo tuos lietuvius, kurie vienokiu ar kitokiu būdu tarnavo ir tebetarnauja okupantams, o ypatingai tokius, kurie asmeninio keršto vedami, buvo savo artimui pakenkę. Kaip tokio nedovanotino pasmerkimo vertą pavyzdį kartą paminėjo jauno

poeto Vytauto Montvilos skundiką.

Dabar Lietuvoje, kai tik kur nors užsimenama apie tą, 1941 m. liepos mėn. nacių sušaudytą poetą visada įtaigojama, kad jį vokiečiams įskundę "buržuaziniai nacionalistai" — lietuviai. Tuo tarpu poetas Faustas Kirša tvirtindavo, jog Vytautas Montvila vokiečiams buvo įskundęs vien tik asmeninio keršto sumetimais. Politiniai motyvai šiame reikale nevaizdė jokio vaidmens.

Kuriuo tai metu, prieš vokiečių okupaciją, poetas V. Montvila ir asmuo, jį vokiečiams įskundęs, konkuravę dėl vienos merginos. Laimėtoju išėjęs V. Montvila. Užtat konkurentas jam atsikėrėjęs įskundęs jį vokiečiams, kaip komunistų bendradarbį. Vokiečiai jį suėmė ir nužudė. Dabar komunistai Lietuvoje jį padarė politiniu kaikinčiu ir visur ir visada jį kaip toki pristato.

Antai, kai iš Lietuvos neseniai buvo leidžiami prakeikimai "karo kriminalistams" lietuviams, esantiems šiame krašte, ir tuos kaltinimus bei keiksmus su didžiausiu pasigardžiu kartojo Amerikos lietuvių komunistų spauda — "Laisvė" ir "Vilnis", viename tų laikraščių numeryje teko skaityti nacių nužudyto poeto Vytauto Montvilos dukters laišką, kuriame jį žiauriai kaltina tuos "nacionalistinius žudikus" lietuvius už jos tėvo mirtį. Nužudytojo poeto dukte gali ir nežinoti tikros tiesos, tačiau okupantų pakalikai tikrai ją žino, tačiau visas niekšybės, kurias Lietuvoje atliko naciai ir patys komunistai, stengiasi primesti lietuviams, pasišalinusiems iš Lietuvos ir išvengusiems raudonojo teroro. Tokia jau anų "svieto lygintojų" moralė ir taktika.

Vieną skriaudą, kuri padaryta poetui Vytautui Montvilai, vis tiktai Amerikoje esą "nacionalistiniai" rašytojai lietuviams turėtų prisiminti. Ne visi, žinoma, bet tik kai kurie. Būtent, 1951 metais Čikagoje išleistoje "Lietuvių poezijos antologijoje" poetui V. Montvilai, parašiusiam apie 100 eilėraščių ir jį lietuvių kalba išvertusiam kelias vertingas knygas (M. Gorkio, E. Zola, P. Lebruno, P. Buck) nepaskirta nė vienos eilutės, neatspausdintas nė vienas jo eilėraščių. Tarytum tokio nė būti nebuvo.

Bet, antra vertus, ir patys komunistai Lietuvoje, visaip išnaudodami to poeto nužudymą savo propogandai ir leisdami jo raštus, jį skriaudžia. L. Enciklopedijoje (XIX tome, 249 psl.) rašoma:

"Išleistos knygos: Gimnazistė ir poetas (1928 debiutinė poemėlė, kurios okupuotoje Lietuvoje niekur nemini ir nespausdina, nors šiaip visus kitus M. rankraščius, net šapirografuotuose moksleivių laikrašteluose rastuosius jo rašinius perspausdino)..." ir t. t. Kodėl tos debiutinės poemėlės dabartinėje Lietuvoje bijomasi? Gal ten, joje, toje poemoje kas nors prieš komunizmą eiliuojama, o gal, apylamai, prieš Lietuvos liaudį

NAUJAM METUI

(Elena Ambrose, mirusi 1961 m. gegužio 7 d., paliko pluoštą baigtų ir nebaigtų eilėraščių. Vienas buvo skirtas Naujiesiems 1961 metams, bet jis tinka kiekvieniems metams. Čia jį ir spausdiname).

Zemė sukdamos ratu
Vėl nutolo pamažu —
Nuo saulutės spindulių
I sritis dausų gilių: —

Tai šaltyn dienelės eis,
šalčio gėlės pasiskleis;
Iš baltos speigų pilies
Snaigijų tinklą Gruodis ties.

Gruodžio trisdešimt pirmoj
Seno Meto pabaigoj —
Viduryj tylios nakties
Varpo gausmas pasilies:

Kai eisme nakties tylos
Varpas dvylikta bylos —
Iš slaptos laikų gėlmės
Naujas Metas atskubės: —

Dėsnium amžinam gamtos —
Per padangę atplėsno,
Amžių mirusių keliais
Čia į žemę nusileis.

Čia trumpai, trumpai viešės,
Nepalikis didžios žymės,
Mirksniu mirksniu pražygiuos
Ir dings amžių pelenuos.

pasisakoma? Ogi, nieko panašaus ten nėra. Šiuos žodžius rašantis ją yra skaitęs ir gerai jos turinį atsimena: poemėlė taip sau. Vidutiniškas eiliavimas, kai kur sklandžiau, o vietomis ir visai silpnokai nušnekėta. Tačiau baimės drebulį komunistams toji poemėlė įvaro, matyt, dėl to, kad vienoje vietoje joje eiliuojama apie vienuolyną, jį kurį, poeto meile nusivylusi, gimnazistė ryžtasi įstoti ir ten atgailoti. Vienuolynas pavaižduotas šviesiomis spalvomis, kaip ir dauguma gimnazistėjų svajonių.

Su ta poema pirmą kartą teko susipažinti atliekant karinę prievolę. Tame pat skyriuje, kuriame teko būti, vienas vyrukas laisvalaikui labai mėgo dainuoti valso taktu vieną dainą. Ir vis tą pačią. Išiklausius dainos žodžių, jie pasirodė patrauklus ir dainininko (berods, pradinės mokyklos mokytojas) buvo paprašyta daugiau apie tą dainą ką papasakoti. Jis ir paminėjo Montvilos pavardę ir poemos pavadinimą. Vienas kitas tos poemėlės skirsnelis galvoje užsiliko iki šių dienų. Va:

"Ir baidios mintys atleikia,
Ir galvą plėšo sukdamos:
Nejaugi jis su Tatija
Šiandien bangose supasi?

Supaus ir aš toj valtyje,
Buvau ir aš pamilusi...
Dabar: tik pulki Nemunan,
Aplėbt bangas pakilusias.

Kasdien suknelę trumpinau...
Ir gal visai be reikalo:
Jis man, ballys, neperskaitė
Nė vieno savo veikalo

Prakeiktas būki, valkata,
Užsprink degtinės pūtomis!
Bereik' teatrus lankėme,
Bereik' fokstrotus sukomės..."

Panašiu stiliumi parašyta visa poemėlė.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

KUR YRA MŪSŲ...

(Tęsinsys iš 1-mo pusl.)

pasilikusi ir dabartinėje lietuvių kalboje.

Sanskrito kalba istoriniu atžvilgiu buvo pirmoji bendrinė kalba, ir tik daug vėliau, beveik po 2 tūkstančių metų, toks klausimas iškilo pas kitas tautas. Pavyzdžiui, maždaug prieš 200 metų buvo sudaryta vokiečių bendrinė kalba, kuri įsigalėjo todėl, kad tąja kalba rašė savo kūrinius išgarsėjęs rašytojas J. Goethe (1710—1782). Maždaug tais pat laikais savo kalbos tarmių subendrinimu buvo susirūpinę vengrai (hungarai), kurių priešakyje stovėjo lingvistas Johann Sajnovics (1733—1785). Suomų bendrinei kalbai pagrindus nutiesė dr. Elias Loennrot (1802—1884). Norvegų tarmes subendrinio Ivar Aasen (1813—1896). O mūsų lietuvių bendrinei kalbai pagrindus nutiesė Jonas Jablonskis (1860—1930).

Čia dar tenka pasakyti, kad maždaug prieš puse tūkstantčio metų dalis žmonių nusikraustė iš Indijos į Ceilono salą; tie žmonės yra vadinami sinhalais. Kai dabar kai kurie sinhalų mokslininkai ėmė tyrinėti savo senovės raštus, tad pastebėjo, kad jų dabartinėje kalboje yra sanskritiškų elementų ir, dar kitaip sakant, panašybių su lietuvių kalba. Jei dar anksčiau būtų buvę apie tai sužinota, tad gal būtų buvę atsiradę

tvirtintojų, jog lietuviai esą atsikraustę prie Baltijos jūros iš Ceilono salos.

A. Kelmutis

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

LENGVAI PRIŽIŪRIMAS
SUNKUS IR STORAS VINYL
LINOLEUMAS.

Jo nereikia nei smarkiai žveisti
nei vaškuoti.

Dabar tokiomis neįtikėtinomis
žemomis kainomis:

9×12 \$9.95
12×12 \$14.95
12×15 \$18.85

Daugiau kaip 30 spalvų ir peišinių
pasirinkimui.

Vinyl galima lengvai susukti,
9-ir 12 pločio 79 c. kvadratinis
yardas.

VINYL ASBESTOS plytelės
(tiles) po 10 c.

DAŽAI — FLAT — ENAMEL
— EXTERIOR
\$3.00 už galioną.

SPAITIS

3261 S. HALSTED STREET
VI 2-6472

AUKOKITE PATYS
IR PARAGINKITE KITUS
AUKOTI NAUJIEŲ MAŠINŲ
FONDUI

KAI JŪS NORITE SIŪSTI

SAVO GIMINĖMS AR DRAGAMS, GYVENANTIEMS U.S.S.R.
DOVANŲ SIUNTINIUS, TAI PASIRINKITE SAUGIAUSIĄ KELIĄ:

1. Nuspręskite ar jūs norite siųsti iš čia esančių prekių ar užsakyti, pav. Automobilį, Motociklą, Siuvamą mašiną, televiziją ar maisto siuntinį.
2. Pasinaudokite patikimos ir turinčios gerą vardą firmos pataravimu.
3. Žiūrėkite, kad firmos personalas turėtų patyrimo ir mokėtų tvarkyti Jūsų užsakymą.
4. Patikrinkite ar toji firma turi reikalingus dokumentus.
5. Pasirinkite firmą, turinčią ilgą patyrimą tame biznyje. Kai visa tai persvarstysite, tai įsitikinsite, kad geriausiai Jums tiks turinti jau virš 30 metų patyrimą

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA 716 Walnut Street, PHILADELPHIA, PA. 19106.
Tel.: WA 5-3455

SKYRIA I:

PHILADELPHIA
632 W. Girard Avenue
Philadelphia, Pa. 19123
WALnut 5-8878

BALTIMORE, MD.
3206 Eastern Avenue,
Baltimore 24, Md.
DI 2-2374

BLOOMFIELD, N. J.
228/230 Montgomery Street
Bloomfield, N. J.
Phone: 748-8524.

BOSTON, MASS.
390 West Broadway,
So. Boston 27, Mass.
ANDrew 8-8764

CHICAGO, ILL.
4102 Archer Ave.,
Chicago 32, Ill.
FRontier 6-6399

Branch
2242 W. Chicago Avenue
Chicago 22, Ill.
BE 5-7788

CLEVELAND, OHIO
7023 Superior Ave.,
Cleveland 3, Ohio
UTah 1-0807

DETROIT, MICH.
6460 Michigan Ave.,
Detroit 10, Mich.
TASHmo 5-7560

ELIZABETH, N. J.
943 Elizabeth Avenue,
Elizabeth, N. J.
EL 4-7608

HAMTRAMCK, MICH.
11415 Jos-Campau Avenue,
Hamtramck 12, Mich.
TO 8-7940

KANSAS CITY
18 S. Bethany
Kansas City, Kansas
AT 1-1757

LŌS ANGELES, CALIF.
3216 Sunset Blvd.,
Los Angeles 26, Calif.
NO 5-9887

MIAMI, FLA.
2755 Biscayne Blvd.,
Miami 37, Fla.
FR 9-8712

MINNEAPOLIS, MINN.
217 E. Hennepin Street,
Minneapolis 14, Minn.
FE 2-4908

MILLVILLE, N. J.
19 Westwood Terrace
Millville, N. J.
Tel. 825-5362

NEW YORK, N. Y.
48½ E. 7th St.,
New York 3, N. Y.
GR 3-1785

OMAHA, NEB.
5524 So. 32nd Street,
Omaha 7, Neb.
Tel. 731-8577

PITTSBURGH, PA.
346 Third Avenue,
Pittsburgh 22, Pa.
GRant 1-3712

ROCHESTER, N. Y.
683 Hudson Ave.,
Rochester 21, N. Y.
BAker 5-5923

SAN FRANCISCO, CALIF.
1236 — 9th Avenue,
San Francisco 22, Calif.
LO 4-7981

TRENTON, N. J.
730 Liberty Street,
Trenton, N. J.
LY 9-9163

BALYS PUPALAIIGIS

Kokių buvo 1919-23 m. valstybės tarnautojų

Atkurdami Lietuvos valstybę, labai mažai turėjome savų bent dviklasę baigusią žmonių, todėl, kas tik mokėjo lietuviškai rašyti, buvo branginamas. Ypatingai šis trūkumas buvo juntamas Trakų apskrityje.

Kai 1919 metais pradžioje bolševikai, vėliau lenkai išvairė Aukštadvario prekybinę progimnaziją, gyvenau namie ir pagelbėjau tėvui ūkio darbuose. Rugsėjo mėnesio pirmomis dienomis kažkoks medinčius (taip tuo metu vadinosi eigulis) atėjo pas mano tėvą ir pasakojo, kad Bačkonių girininkui labai reikalingas raštininkas, tad gal tėvas sutiktų mane leisti ten raštininkauti. Tėvas pasiūlymą liepė priimti.

Nuėjau į Bačkonis, Žiezmarčių valsč., kur radau girininką. Girininkas buvo apsilikęs vokiečių miškininko uniforma, kalbėjo lenkiškai ir vokiškai, pavarde Kosmol, turėjo iš Vilniaus kilusią sugyventinę. Jis aptarnavo Semeliškių-Strevininkų girininkiją. Į tarnybą mane priėmė nuo 1919 m. rugsėjo mėn. 12 d. su mėnesine 450 markių alga.

Svarbiausias darbas buvo išgrafuoti knygą ir į ją surašyti už savivališką miško kirtimą skolininkus. Mat, kol dar neišleista buvo kieno Lietuvoje valdžia, apie miškus gyvenę ūkininkai kirtė miške medžius ir kiek kas norėjo prisivežė. Įsteigus miškų administracijos įstaigoms, mediniai ėjo per kaimus ir savavališkai parsivežtus medžius surašinėjo. Pagal tuos sąrašus reikėjo kiekvienam asmeniui užvesti sąskaitas: įrašyti iškirstų medžių skaičių, jų tūrį ir pagal taksą apskaičiuoti vertę.

Ūkininkai buvo paraginti skolas mokėti. Pajamų orderiai turėjo būti rašomi lietuviškai, tad man teko juos rašyti, o girininkas tik pasirašydavo. Kai jis kur išvykdavo, man liepė priimti pinigus, išrašyti orderius ir pasirašyti jo pavarde "Kosmol". Kai jis grįždavo, pinigus ir orderius jam perduodavau.

Lapkričio vieną dieną su girininku nuvykau į Kaišiadorių

Miškų Urėdiją. Urėdas Chlevickas pasiūkė mane ir prie girininko paklausė, ar aš rodome orderius išrašiau ir pasirašiau. Atsakiau — taip. Vėl paklausė, kodėl ne savo pavarde pasirašiau. Atsakiau, kaip man girininkas liepė, taip ir padariau. Žinoma, Chlevickas girininką išbarė ir man liepė daugiau taip nedaryti.

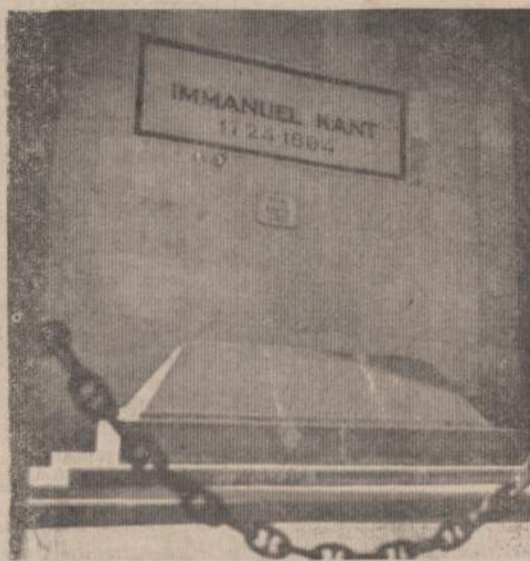
Važiuojant namo Kosmol Chlevicką keikė, sakydamas, kad Chlevickas miškų administracijos darbe nieko neišmano, nes esąs mokytojas, o jis, Kosmol, senas ir prityres miškininkas, be to, mano viršininkas, tad aš privalau tik jo klausyti. O kas man — aišku, jis mano viršininkas, todėl privalau jo klausyti. Darbas buvo tęsiamas sena vaga.

Vieną pavakarę Kosmolio sugyventinė iš Bačkonių pradėjo kraustyti. Sakė grįžtanti į Vilnių. Kai daiktus į vežimą sukrovė, Kosmol pasakė, kad kol jis sugrįš, turiu daboti raštinę, reikalais atvykusius žmones atleisti, pinigus užsirakines laikyti ir niekur nepasisalinti; užrakino buto duris ir išvažiavo.

Kitą dieną Kosmol negrįžo. Negrįžo ir antrą dieną. Prie girininkijos gyvenusiam medinčiui Rusinui kilo įtarimas. Abu pro langus ir plyšius tikrinome butą. Butas buvo tuščias. Trečią dieną Rusinas pasikalbėjo su Strošiūnų kaime gyvenusiu medinčiumi, rodos, šliažu ir nutarė pranešti urėdui. Gal jau ketvirtą dieną atvažiavo urėdas Chlevickas ir klausinėjo kaip buvo. Viską jam atpasakojau ir priminiau, kad turiu surinkęs apie 1000 markių ir nežinau kam dabar atiduoti. Chlevickas nustebo. Jam paaiškinau, kad girin. Kosmol man įsakė dirbti taip, kaip buvo dirbama, nes jis esąs mano viršininkas, bet ne kas kitas, todėl privalau tik jo klausyti. Jo ir klausiau: kiekvieną dieną surinktus pinigus girininkui atiduodavau, o jam išvykus, vėl pririnkau ir laikau stalčiuje.

Chlevickas patikrino orderius ir rado kelių tūkstančių markių trūkumą. Iš manęs pa-

Immanuelio Kanto amžinojo atilsio vieta —

kapas ir antkapinė lenta Karaliaučiaus katedros šiaurinėje išorinėje pusėje. Sovietų rusų okupacinė administracija didžiojo filosofo kapą paliko nesurūšinę kaip kad jie padarė su visa Mažąja Lietuva; net lentoje įrašas tebėra lotynų raidėmis, o ne kirilica. Immanuelis Kantas, Kategorinio Imperatyvo kūrėjas, vienas pačių didžiausių naujųjų amžių filosofų, gimė Karaliaučiuje 1724 m. balandžio 22 d., ten gyveno ir mokė ir ten 1804 metais vasario 12 dieną mirė. Apie Kanto tautinę priklausomybę yra daug ginčų ir varžybų, bet tikrovė yra tokia, kad jo senelis gyveno Klaipėdoje ir 1715 metais ten mirė, o jo prosenelis Verdainėje, netoli Šilutės turėjo karčiamą, taigi buvo tikri mažlietuviai. Plačiau apie Kantą galima pasiskaityti Liet. Enciklopedijos X tome.

ėmė pinigus ir liepė daugiau pinigų nepriiminti.

Po kelių dienų atvyko naujas girininkas Antanas Naruševičius. Šis buvo visai kitas žmogus: lietuvis, šeimoje kalbėjo lietuviškai, kartais lenkiškai. Po kokio mėnesio mane pašaukė į urėdiją dirbti. Urėdijoje dirbti buvo geriau, ir praktikos daugiau, sekretorius Perednė iš rusų mokyklos buvo pažįstamas, bet nebuvo kur tinkamai apsigyventi ir su maistu sunku; miegodavau pas pažįstamą žydą ant medinės sofos, mitau sausais produktais. Po poros mėnesių paprašiau grąžinti į girininkiją.

Kovo mėnesį girin. Naruševičius pasakė, kad jis pasiluosuoja. Apie balandžio mėnesio pradžią atvyko naujas girininkas Antanas Kovšinčius. Jis iš karto man nepatiko, nes šeimoje kalbėjo lenkiškai, atrodė per daug išdidus, sakydavo, kad

jo tikroji pavardė Kowszyniec, Praslinkus gal savaitei, paprasčiau mane iš tarnybos atleisti ir, gavęs algą, daugiau neatėjau, nes jau buvau susitaręs su Žaslių kelio meistru Rakevičiumi (gudas, lietuviškai nemokėjo) pas jį kantoristą tarnauti. Čia pradėjau dirbti 1920 m. balandžio 14 d. ir dirbau iki rugsėjo. Vėliau išvykau į Vilnių.

Spalio mėn. 9 d. iš Vilniaus pabėgau. Grįžus namo, tėvas pasakė, kad jis negalės mane leisti į mokslus, nes nėra motinos, reikia samdyti tarnaitę, pinigų nėra; galiu ūkyje dirbti arba ieškotis tarnybos.

Išvykau į Kauną darbo ieškoti, bet lenkams okupavus Vilnių, įstaigose buvo kažkokia maišatis, tad nieko nesupratęs ir darbo negavęs grįžau namo. Tuo pat metu girininkas Kovšinčius jau klausinėjo manęs. Jis siūlė eiti pas jį privačiai tarnauti: raštininkauti ir jo dvi dukteris mokyti. Už darbą žadėjo duoti kambarį, maistą ir mėnesiui 200 markių. Sutikau.

Kaip raštininkui darbo buvo nedaug, todėl daugiausia teko užsiimti su mergaitėmis. Mokiau lenkiškai skaityti ir rašyti; sakė lietuviškai išmoks vėliau.

Miegoti turėjau vienoje lovoje su girininko vežiku. Nors man tas labai nepatiko, bet ką padarysi! Ir taip žiemą praleidau.

1921 m. balandžio vieną dieną Kovšinčius pasakė, kad iš salonėlyje stovinčios komodos dingo jo 8000 markių ir įtaria mane pavogus. Aiškinau, kad į tą jų salonėlį niekad nebuvau kojos įkėlęs ir kad tą gali patvirtinti jo dukrelės, su kuriomis dienas praleisdavau. Jeigu taip, jis man liepė nueiti išpažintis ir viską kunigui pasas-

Kino artistai Bob Hope ir Jerry Colonna nuvyko į Korėją, kad galėtų Osan bazėje palinksminti ten stovinčius Amerikos karius. Toje bazėje jie rado JAV aviacijos kapitoną Myron L. Castine, kuris turi nemažesnius ūsus, negu Jerry.

kyti. Nuėjau. Išpažinties metu kunigui pasakiau, kad esu įtariamas pinigų pavogus ir kad ši išpažintis atliekama girininkui pareikalavus. Kunigas paklausė, ar pinigų pavogiau. Atsakiau, jog ne. Tuomet liepė klauptis ir atgailauti tik už nuodėmes, kurias išpažinau.

Grįžęs pas girininką viską pasakiau ir pasiūliau pas kleboną pasitikrinti. Kovšinčius paklausė, kodėl iš kunigo raštelio neatnešiau. Atsakiau, kad jis to nereikalavęs. "Tai kas pavogė?", klausė. Nežinau, sakiau, bet galėjo pavogti tik tas, kas po tą salonėlį vaikšto — gal tarnaitė.

Kitą dieną atvažiavo Žiezmarų nuovados viršininkas Napoleonas Batoras. Mane iškvotė ir pas girininką papietavęs išvažiavo. Ant rytdienos, 1921 m. gegužės mėn. 3 d. atvažiavo iš Žiezmarų milicininkas, mane suėmė, parsivežė į Žiemarius, o iš čia su dviem milicininkais (vienas buvo, rodos, pavarde Mažeika) — į Kaišiadorius tardytojui. Tardytojo nerado, tad užėjom į restoraną. Milicininkai patys valgė, gėrė ir mane vaišino. Abu tvirtino, kad esu be reikalo kamuojamas, nes kaip yra su tais pinigais, jie gerai žina; ragino rašyti Valstybės Gynėjui skundą ir juos liudininkais priduoti. Kalbėjo, būk Kovšinčius Botorui davęs už didelę sumą miško medžiagos, minėjo ir kur tie medžiai sukrauti; girininkui pinigai buvę labai reikalingi, nes jo žmona serganti kraujaplūdžiu, todėl dažnai vežama į Kauną gydytis. Tiesa, Kovšinčiaus žmona buvo ligonė. Bet kaip aš galėjau skundą rašyti — nežinojau kaip rašyti ir kur tas Valstybės Gynėjas yra.

Iš Kaišiadorių milicininkai vėl mane parsivežė į Žiezmarus. Naktį praleidau nuovados raštinėje su budėtoju. Ryte vėl atvažiavome į Kaišiadorius. Šį kartą buvo blogai: uždare arešto namuose.

Arešto namai buvo Žebino gatvėje paprastame name, tik spygliuota viela aptverta. Areštantų daug, visi išdidūs, linkmi, atrodė viskuo patenkinti, o man baisu. Visi turėjo čiuzinius, maisto, rūkalų, o aš gaudavau duonos gabalą ir miegojau ant purvinių grindų. Nežinojau nei ką sakyti, nei ką daryti, nei kaip tėvui pranešti.

Po trijų parų atėjo į areštinę milicininkas ir mane nuvedė pas tardytoją Kazlauską. Jis mane ištardė, aš pasirašiau ir klausiau kas man daryti; pinigų nepavogiau, arešto namuose tiesiog pragaras... Tardytojas mane pertraukė: "Na gi eik sau namo". Nustebau. "Taip", sakė, "eik namo". Apsidžiaugęs parėjau namo ir viską tėvui išpasakojau. Tėvas nusiminė, bet nieko man nesakė.

Kovšinčius už du mėnesius nebuvo man sumokėjęs algos. Sugalvojau, kad reikia atsiimti — ir einu. Kai priėjau girininkijos sodą, iš po slyvų krūmo išlindo girininko tarnaitė ir mane išpėjo, kad pas girininką neičiau, nes jis manęs mušias. Na, tegul muša, — galvojau,—

turi už ką. Einu. Žiūriu, girin. Kovšinčius stovi prie skiedryno. Prisiartinęs pasakiau "laba diena", o jis man šluota per pečius vieną, kitą sykį, numetė šluotą ir skubiai eina į virtuvę. Aš pradėjau rėkti: atiduok algą, už du mėnesius nesumokėta. Senelė iš virtuvės išėjusi verkdamas mane pradėjo žegnoti. Žinojau, kad toji senelė galvojo, jog pinigų niekas nepavogė.

Reiškia, vietoje algos gavau muštį. Kuo byla baigėsi — nežinau, bet Kovšinčius iš Bačkonių išvyko — ir Botoras iš Žiezmarų. Atsižadėjau daugiau Žemės ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijoje tarnauti. Blogybė buvo ta, kad tuomet buvau 16 — 17 metų amžiaus, jokio supratimo apie teises ir pareigas neturėjau; ką viršininkai sakydavo, buvo aišku, kad reikia jų klausyti, o jie, galvojau, ne tik man, bet visiems blogo nelinki ir nedaro; jų reikalavimai teisingi ir būtini.

Nuo birželio mėn. 1 d. pradėjau tarnauti prie III Divizijos Intendantūros Lauko Sandėlyje Nr. 33. Sandėlio virš. karo valdininkas Aleksandras Gomulickis (rusiškai kalbėdavo, sužinojęs, kad buvau suimtas, klausė už ką. Jam viską išpasakojau. Jis pasakęs, jog aš dar esu durnelis, todėl turiu mokytis, bendrauti su patyrusiais tarnautojais ir t. t.

1922 m. pavasarį Lauko Sandėlis Nr. 33 buvo likviduotas ir aš patekau į VI šaulių grupę. Tarp kitų tarnautojų, čia buvo raštininkas Julius Korsakas, kuris sakė kilęs iš Vilniaus, caro laikais buvęs telegrafistas. Ilgai netrukus Korsakas kažką pavogė, todėl grupės vadas Juozas Zaunius (Mikuckis) jį nubaudė perkėlimu į Onušikį Felikso šemetos vadovaujamą būrį raštininku. Korsakas iš ten pabėgo pas lenkus.

1923 m. pavasarėjant Korsakas atvyko į Kauną, užėjo į Generalinį štabą ir prisistatė lenkų kariuomenės poručikui, pabėgusiu dėl kažkokios rimtos priežasties, siūlėsi patarnavimams. Kalbėjo lenkiškai ir sakė lietuviškai nemokęs. Bet jo nelaimėi kažkaip ten atsirado XI žvalgų punkto viršininkas ltn. Matusaitis. Jam kažkas pasakė, kad per jo punkto

ribas perėjo lenkų poručikas ir jiems prisistatė. Ltn. Matusaitis Korsaką iškart pažino ir užkalbino. Korsakas atsakė: "nie nerozumiem co pan muwi". Tuomet ltn. Matusaitis atsakė: "Gerai, jei tu nieko "nierozumisz", tave pasiūsim į Lietuvos Rytų Partizanų štabą Kaišiadoryse, gal ten "zrozumiesz".

Generalinis štabas Korsaką perdavė L. š. S. Veikiamajai Daliai, o iš čia atvežė į Kaišiadorius. Partizanų štabe vadas Mikuckis Korsaką užkalbino, bet jis tylėjo. Kad prakalbėtų, Mikuckis sykį "paglostė" jo veidelį. Prakalbėjęs, vadas pavedė žvalgybos štabo vedėjui ltn. Antanui Gaušai pravešti kvotą. Kvotą užbaigus Julius Korsakas buvo pasiūstas į širvintus karo lauko teismui, kuris jį nubaudė mirties bausme.

Šiuos senus įvykius prisiminti mane paskatino A. Šukio "Du mediniai ir trys geležiniai kryžiai" knyga. Tarp kitko, šios knygos 238 psl. parašyta:

"...Pakeliui į 5 kuopos pozicijas sutiko bėgančią 5 kuopos virtuvę, ant kurios sėdėjo ir tos kuopos vadas kapitonas Plikutis. Pulko vadas paklausė kapitoną Plikutį, kur yra 5 kuopa. Kuopos vadas sumišo ir negalėjo atsakyti. Pulko vadas čia pat išlupo jam kapitono žvaigždutes ir areštuotą su žvalgu pasiuntė į pulko štabą... Plikutis iškomandiruotas į 12 pėstininkų pulką kaip eilinis kareivis."

Su tuo pačiu Plikučiu teko susipažinti 1923 metais bene vasario mėnesį. Lietuvos Rytų Partizanų ūkio vedėjui plk. ltn. Vaickulioniui, gal dėl senatvės, nesugebėjus atlikti savo parei-

gų, L. š. S. Veikiamoji dalis prisiuntė Plikutį. Nekaip jis užsirekomendavo: nemandagus, keikūnas, kvailai išdidus. Apie Kruonį tuo metu stovėjo 6 pėst. K. Margio pulkas. Plikutis gyrėsi, kad jis buvo to pulko ūkio dalies viršininku, bet kodėl jis dėvėjo ne atsargos karininko, bet vyr. puskarininkio milinę, taip ir nepasisakė. Žinojom, kad jis karininko laipsnio neturi, degraduotas į eilinius kaip "samozvancas", bet jam neužsiminėme. Lenkuojantiems jis rekomenduodavosi ne Plikučiu, bet "kapitan Plikuc". Telefonu kalbėdamas taip pat sakydavo: "Čia kalba kapitonas Plikutis". Kartais jį pašiepdavom. Jo žmona ar sugyventinė lietuviškai silpnai kalbėjo, sakėsi iš Vilniaus kilusi.

Vado siunčiamas ar savo iniciatyva vieną dieną Plikutis išvyko į Vievio valsčių užpirkti, rodos, arkliais pašaro ir su pinigais dingo. Kariuomenės teismo tardytojas generolas majoras Zarinas vedė tardymą dėl jo pabėgimo, bet kas iš to; kalbėjo, kad kažkas Plikutį matęs Vilniuje gatvėmis šlitinėjant,

Atsarga gėdos nedaro

Modernaus viešbučio ūkvedis apeidamas koridorius, viename pastebėjo tarnautoją prie patelių svečio kambario durų batus bevalantį ir priėjęs perspėjo; girdi, šitaip negalima. Batus svečiams valyti reikia nusinešti į nuošalinę.

— Žinoma, žinoma, sutiko valytojas, bet kad svečias išstatydamas batus nuvalymui, jų virvelės pro raktų skylutę yra vidun įtraukęs.

Jacqueline Kennedy vienos savaitės atostogas praleis Aspen, Colo, čiuożyklų srityje. Paveiksle matome buvusio prezidento žmoną, kartu su savo ir svainio vaikais, atvykusią į Denver aerodromą.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

KOVOS LAUKAS — AUTOSTRADA

Kas penki metai Hiroshima Vokietijos plentuose

Vakaruose nieko naujo. Taip pranešdavo kadaise vyriausios kariuomenės būstinės stereotipas apie vakarų frontą, jei per vieną dieną būdavo tik "pora tūkstančių užmuštųjų". Savaitgalis: 14 užmuštųjų.

Taip trumpai pranešė vieną pirmadienį vakarinės Vokietijos dalies dienraštis apie kruviną savaitgalį Šiaurinio Reino — Westfalijos krašte. Tik užmuštųjų skaičius kiekvieną pirmadienį keitėsi.

Jeigu 1964 m. pirmame pusmetyje būtų buvęs į Pietų Vietnamą pasiųstas vokiečių kariuomenės kontingentas ir tenai prie 510,000 kariškų susidūrimų būtų turėta 7,221 užmuštas ir 203,000 sužeistų, Vakarų Vokietijos gyventojus būtų apėmęs pasipiktinimo siaubas.

Tačiau statistikos įstaiga šiomis dienomis paskelbė tik 510,000 susisiekimo nelaimių visoje Vakarų Vokietijoje, įskaitant ir Vakarų Berlyną, su tokiomis aukomis: 7,221 civilis užmuštas ir 203,000 vyrų, moterų ir vaikų sužeista. Ir tatau įvyko daugiausia savaitgaluose, tokiais dienomis, kurios turi tarnauti dvasiniam penui.

Plentuose nieko naujo — taip galėjo skambėti pirmadienio pranešimas. Mat, skaitytojai, daugumoje ir patys vairuotojai, prie to jau yra pripratę, jog plentai yra pasidarę kovos laukas, o savaitgalį iškylos — puolumųjų dalinių žygiai. Kartais tai baigiasi prie kavos ir pyragaičių, kartais tik ligoninėje, o kartais (ir dažnai) — karste.

Mes kariaujame mūsų gatvėse! Vokiečių vyras prie vairo jaučiasi kaip prie Wolchowo: tu arba aš. Dabar savaitgaliai nebenaudojami daugiausia kavos gėrimui, poilsiui, dvasios penui. Dabar jie tarnauja motorų apšukimui skaitlinėm, aukščiausio greičio išvystymui, staigiam sustabdymui, nepraleidimui ir provokavimui, kadangi silpnėmo nenorima matyti pašonėje. Čia ieškoma pergalės prieš "silpnėsnį žmogų" lengvesnėje mašinoje.

Pasipiktinusios moterys sėdi greta jų vyrų, o apsilbausę vaikai — užpakalinėse sėdynėse, kai jų tėvas visada geriausias, greičiausias, nenulaidžiausias ir beato dairinis — nori būti laimėtoju! Kasdieninė kova dėl egzistencijos raštinėse ir dirbtuvių halėse tęsiama toliau su kruvinais metodais savaitgaluose. Kur vokiečių vairuotojas važiuoja, ten kitas nepakenčiamas...

Ką gelbsti tai, kad fabriškai greitį vis labiau keičia komfortu. Kad jie pirkėjams sako, jog automobilis yra ne kovos, bet poilsio mašina. Fabriškai milijonus išleidžia tyrimams. Jie stato geresnius stabdžius, saugesnes važiavimo dalis, aiškesnį matomumą. Tačiau pirkėjų pirmasis klausimas visada sukasi tik apie tai: "koks greitis su ta mašina pasiekiamas?" Apie

stabdžius dažniausiai paklausiam tik žmonos.

Savaitgalių išprotėjimams turėtų būti padarytas galas. Šeštadieniais tėvas priklauso mums, kadaise sakydavo profesinė sąjunga. Taip: bet gyvas! Tos dvi laisvos dienos turi priklausyti dvasiniam penui, sveikatai ir šeimai.

Tuo nenorima skųsti ir įspėti. Čia norima tik padėti grįžti prie proto ir tikro poilsio.

Jis važiuoja pramogai. Pramogai autostrada. Tai yra sekmadienis, 1964 m. rugpiučio 9 d. Guenter Schorn, 28 m., prieš vieną valandą su savo abejom dukterim rodė savo drąsą Siebengebirgo apylinkėje. Gertrud Shorn prižiūrėjo jų vaikus — ketverių metų Verą, aštuonerių metų Gabrielę ir didžiausią, — jos vyrą. Tai buvo vienos šeimos iškyla, kaip ir daugelis kitų.

Dabar Guenter Shorn savo mėlynu Volkswagenu važiuoja atgal į namus. Jau temsta ir daugybė raudonai šviečiančių stulpelių ženklina kelią. Iš abiejų kelių pusių išsčiusios šviesų linijos atrodo gražiai. Lyg romantiškai traukia savo kryptimi į tolį.

Staiga šviesos — sumirga ir pasikeičia. Šviesiai geltonom arba aštriai raudonom.

Stabdymas, šuolis į šalį, šliaužimas, šauksmai, sukrečiantis smūgis.

Guenter Schorn važiuoja į kalną. Jį smogė į vairą, bet atsilaikė, ir stipriai metė atgal.

Tada jis atsisuko į užpakalį. Žmona ir vaikai išsigandę į jį žiūrėjo. Bet jie visi buvo gyvi.

Nieko neatsitiko, galvojo Guenter Schorn. Tik automobilis stovėjo skersai apsisukęs...

Po to policija, vilkimo mašina, sirenos ir kita.

Guenter Schorn dabar sako: "Dėlko tas viskas? Ta rizika, pavojus, laimė, apgadinata mašina? Kodėl aš turėjau važiuoti pasismaginimui? Ir kodėl į pietų pusę, kur suka visi? Kodėl dėl kelių kilometrų į autostradą?"

Guenter Shorn dabar yra protingesnis, negu tada. Jis pasimokino iš mašinos skardoms padarytos žalos. Kiti pasimokina tik iš didelių nuostolių. Iš nuostolių kūnui ir sielai. O dauguma iš viso nesiduoda pamokinama.

Autostrada yra nesaugiausia iš visų krašto kelių. Autostrados kilometrui tenka daugiau nelaimingų atsitikimų, negu respublikos arba kraštų plentams.

◆ Sekmadienis yra blogiausias iš visų savaitės dienų. Vasaros metu sekmadieniais įvyksta keturis kartus tiek nelaimių, negu trečiadieniais.

◆ Rugpiūtis yra pavojingiausias iš visų mėnesių.

◆ Ruožas Koeln — Frankfurt — po Koelno — Ham — nelaimingų atsitikimų gausumu pralenkia visas kitas autostradas.

Autostrados Vokietijos repre-

zentacija ir Seebohm (dabartinio susisiekimo ministerio) pasididžiavimas, o tautiečiams vokiečiams mylimiausias kautynių ruožas. Autostrados, greičiausiai keliai pasaulyje, beveik geriausi pasaulio keliai, dabar yra vokiečių drąsos ir apskrumo išbandymo pylimas, pranašumo matavimo ruožas, imtynių laukas, bokso ringas... Tai yra vokiečių nuolatinio pilietinio karo vieša vieta.

Tenai koliojama ir grąsoma, užtveriami ir persekiojami, užkliudoma ir provokuojama, atakuojama ir ginamasi. Ir tas viskas vyksta prie šimto ir šimto septyniasdešimt kilometrų greičio. Autostradose vokiečiai važiuoja lenktyniaudamas su mirtimi.

"Time", Amerikos ir pasaulio didžiausias žinių žurnalas, rašo: "Dabar, kai vokiečiai sukūrė stabilę ir funkcionuojančią demokratiją, jie mirties ilgesį ir kitus keistus sielos polinkius realizuoja autostradose".

Vokiečiai kitų akyse visuomet su malonumu žaidė su mirtimi. Jis visada jojo ir važiuojo į atakas. Tačiau visuomet tik karo metu. Dabar atakuoja vokiečiai kaip tik nusistovėjusios taikos laike. Dabar jis vykdo atakas greta žmonos ir vaikų arba jų priekyje.

Su keturiasdešimt arklų jėga prieš save ir keturiais ratais po save vokiečiai reikalauja kiekvieną kitą patiktą vokiečių stoti į dvikovos imtynes. Mirti arba gyventi. Savo laisvalaikiu autostradose.

Mat, tenai vokiečiai neturi laiko. Jis sekmadienio rytą miega ilgai, maudosi neskubėdamas ir valgo pietus ramiai nusiteikęs. Jis lipa į savo automobilį pamažu, apsidairydamas. Bet kada jis atsėda prie vairo, tada paspaudžia ir pradeda lėkti, kaip meteoras, nesulaikomas ir nepermalduojamas.

Kad salėje galėtų gauti vietą prie lango, kad jo motina savo naujos šilkinės suknelės nesuraukšlėtų, kad svetainėje patiekalai ir patarnavimas jau yra paruošti... Vokiečiai dėl savo bepročiavimo randa daugybę pasiteisinimų.

Jis nori stumtis į priekį, kiek tik pajėgia jo mašina — kol pasieks savo pasirinktą vietą arba kas nors atsitiks.

◆ Nė viena tauta taip sėkmingai nežudo saviškių gatvėse, kaip vokiečiai, išskyrus austrus. Susisiekimo nelaimėse užmuštųjų keleivių pagal automobilių skaičių Vokietijoje yra penkis kartus daugiau negu JAV.

◆ Nuo 1960 iki 1963 m. užmuštųjų skaičius pasiliko toks pat: 14,500 per metus. 1964 m. pirmoje pusėje vokiečių gatvėse žuvo 27% žmonių daugiau, negu per tą patį laiką praėjusiais metais: nuo sausio iki birželio mėn. 7,221.

◆ Per dešimtį metų nuo 1953 iki 1962 m. žuvo 110,000 vokiečių gatvėse. Tai yra beveik dvigubai daugiau, negu nuo pirmos atominės bombos. Kitaip sakant: per kiekvienus penkerius metus Vokietijos plentuose pasikartoja Hiroshima.

Kas dėlto yra kaltas?

Aišku, kad dėl to yra kalti įstatymų davėjai. Jie sugalvojo tokias susisiekimo taisykles, kurių niekas nesupranta. Ir jų jie nesupranta. Jie leidžia automobiliams daug greičiau važinėti — negu jų yra leista važiuoti.

P. S. Šitas vokiečio parašytas straipsnis yra visiškai teisingas. Aš pats savo akimis mačiau, kaip plentais važinėja automobiliai vokiečių arba austrų vairuotojai. Tai yra, kaip autorių rašo, tiesiog bepročiavimas. Jei priekyje automobilis važiuoja 100 km. per valandą greičiu, tai iš užpakalio važiuojantis paspaus 120, kad galėtų pralenkti pirmąjį, o jei užpakaly dar bus trečias vairuotojas, tai tas užgazuos 140 km., kad galėtų šituos abu pralenkti ir t. t.

Kur aš gyvenau, plentuose daug kur pastebėdavau užmuštus žvirblius. Pradžioje maniau, kad tai yra paplėnio telefono vielų aukos — juos užmušė elektros srovė. Vėliau paaiškėjo, kad juos užmušė ne elektra, bet tie virš 100 km. lekiantieji automobiliai, nes ant plento ar šalia jo nutūpę žvirbliai nebespėja nulėkti į šalį — juos užgavo automobiliai skersai plentą belekiant.

Vokietijoje arba Austrijoje tarp kaimų arba miestelių plentai dažnai yra siauri ir vingiuoti. Tačiau jų automobilistai ir čia lekia kaip padūkę. Jie ne tik kad patys užsimuša, susižaloja, sudaužo arba apgadina mašinas, bet taip pat užmuša ir sužeidžia daugybę nekaltų taisyklėmis žingsniuojančių žmonių. Tenai žingsniuodamas dabar turi labai saugotis ir daifrytis, kad koks pakvaidėlis neužlėktų ant galvos.

O tie laikai, kada vokiečių medžiais apšodintais plentais vaikščiodavo laiko praleidimui — maloniai kūno mankštai ir pasigėrėjimui aplinka, jau pasibaigė. Dabar ten pasivaikščiojimas yra tik nervų gadinimas. Daugumoje plentų nebėra jų pakraščiuose auginamųjų medžių — juos iškirto, kad automobiliams padarius platesnį kelią.

Dar žvilgsnis į autostradą.

Tenai beveik visada pamatysi tarpusavy dėl greičio ir pirmavimo besirungiančius automobilius, nežiūrint, kad kiekviena akimirka yra susieta su mirties pavojumi, tačiau vokiečiams arba austrams pranašumo ambicija yra svarbesnė negu mirtis.

L. Kvecas

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

RECEPTŲ SPECIALISTAI

J. ir J. PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistinėškai
IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA

LIETUVISKI IR ANGLISKI
NAUJI METŲ IR KITOMS PROGOMS
SVEIKINIMAI — ATVIRUKAI

2557 West 69th Street
Tel. PR 6-4363

APIE MUZIKĄ, BERAŠČIUS, DEŠRAS, KOPŪSTUS IR KIT.

PR. ALŠĖNAS

Smuikininkas Izidorius ir pianistas Vytenis Vasyliūnai į dviejų ilgo grojimo plokštelių albumą įgrojo trijų mūsų kompozitorių — Juozo Gruodžio, Kazio V. Banaičio ir Juliaus Gaidelio sonatas smuikui ir fortepionui.

Gi torontiškiis Stepas Kairys, matyt, užsidėjęs tas plokšteles ant gero stereo hi-fi patefono ir išklauses jų muziką (juk tokio koncerto nebuvo) — parašė recenziją apie Vasyliūnus kamerinėje muzikoje (žiūr. "Tėv. žiburiai", 1964. XII. 3.).

Tiesa, toje recenzijoje ne daug kalbama apie muzikinį dalykų išpildymą plokštelėse (greičiau, kaip ir nieko nekalbama), tik išryškintas plokštelių išleidimo faktas, pristatomi visuomenei įgrojusieji tas plokšteles Vasyliūnai, na, o šalia to, pabrėžiama ir daugiau gražbylystės, taip lygiai — ir priekaištų lietuviškai visuomenei, sportininkams (geriau pasakius, krepšinininkų išvykai Australijon) ir pan.

Kažkodėl jau pas mus — taip lyg ir priimta: kai vienus giriam, kitus (arba patys save) — privalome nupeikti arba net užgaulioti. Kaip pavyzdys šiam teigimui patvirtinti — Stepo Kairio recenzija. Kaip matysime, kalbant apie tokį subtilų dalyką, kaip muziką, kažkodėl recenzento veidas pasidarė rūstus — piktas ir ieškąs su kitais kažkokio "atsiskaitymo".

Charakteringiausias išmėtinėjimais recenzijos gabalas, sakytiau, galėtų būti, kad ir šitoks:

"Kamerinė muzika yra subtili, kaip poezija. Ji yra aristokratiška kaip pati kultūra. Bet jos klausytis, ja džiaugtis ir suprasti reikia pasiruošimo, ne vien tik proginio nusiteikimo, reikia priaugimo, kuris ateina per ilgalaikį darbą ir pamėgimą, prigimta sielos imlumą, kuris, pastoviai kultivuojamas, auga drauge su visa žmogaus asmenybe. Šios plokštelės padės mums suprasti, kad dažnai mes ir patys nežinome, kokių dalykų yra lietuvių tautos genijus sukūręs, kad dažnai esame tikri beraščiai tiems mūsų pačių tautos vaikų kūriniais priminti ir jais didžiūotis".

Kad kamerinė muzika yra subtili, kaip poezija — nesiginčytina, nes juk kitaip ir negali būti, nes pradžioje gi — ji buvusi skirta tik karališkojo arba kunigaikštiškojo dvaro salei — privačiam svečių kambariui (kaip Lietuvių enciklopedija nusako), bet gi pasakymas, jog ji esanti aristokratiška, kaip pati kultūra — nepriimtinas už tiesą, nes kultūra — ne vien tik aristokrasmas skirtas produktas. Kultūrinis nusiteikimas glūdi kiekvieno žmogaus (kaip kilnaus aristokrato, bajoro, didiko, taip ir prastuolio skurdžiaus) prigimtyje ir pasireiškia jame, kaip pastanga išsilaukyti pasaulyje, kaip noras save išreikšti ir kitus suprasti, taip lygiai —

kaip linkimas apvaldyti žemę, o pagal šių dienų nuotaikas — ir erdvę bei joje esančias planetas.

Dėl "muzikos beraščių" teks užsiminti kiek vėliau. Pacituotina ir dar tolimesnė recenzijos vieta:

"Norėtusi tad tikėtis, kad šie kūriniai pasieks mūsų muziką besidomintį jaunimą. Pasięks taip pat ir tuos tautiečius, kuriuos dar neužgožė "dešrų, kopūstų ir viskės barbarija". Šia proga gal išjudėsime pagaliau ir į naujų veikalų spausdinimo ir įgrojimo talką padėdami mūsų idealistams menininkams. Neseniai tēkštelėjome nemažą sumą krepšinininkų išvykai Australijon. Svarbūs iniciatoriai išdėstė reikalą kaip herojiškai svarbų. Dėto čia nesiginčysim. Bet kas imsis iniciatyvos padėti jamžinti ir paskleisti mūsų tautos turtus, kurie atstovauja moderniajai Lietuvos kultūrai, jos širdžiai, protui, sielai?"

Čia gi peršasi mintis ir noras parašyti, jog tų turtų — gi niekas neatstūmė, greičiau — juos ligi šiol priėmė ir toliau priims. Ar recenzentas girdėjo kitaip? Bet, antra vertus, derinantis į recenzento toną, kai jis eilinį kamerinės muzikos klausytoją padaro jau tokiu "beraščiu", tai ką čia per daug ir plieksis tas "beraštis" dėl Vasyliūnų plokštelių išsigijimo?...

Kaip matome iš recenzento minčių ir tono — recenzijoje einama į dvejopus kraštutinius: eilinis muzikos klausytojas — padaromas "beraščiu", o išleidusieji plokštelę — jau keliami į genijų sostą (deja, niekuo šio teigimo nepagrindžiant). Esą, "dažnas mes ir patys nežinome, kokių dalykų yra lietuvių tautos genijus sukūręs".

Recenzentas, atrodo, visiškai į lietuviškos kultūros nuostolius nurašo tuos, kuriuos "užgožė" dešrų, kopūstų ir viskės "barbarija". Betgi, iš tikrųjų, juk nieko blogo negalima būtų pasakyti nei apie dešras, kaip maisto produktą, nei apie kopūstus, ypač raugintus, kurie, anot dr. A. Grigaičio, yra brangus maisto produktas, nes turtingas vitaminu C. ("Tėvynė", 1964. XI. 27.). Tuos produktus, reikia manyti, mėgsta ir pats pats Stp. Kairys. Na, kas be ko, jeigu lietuvių kartkartėmis išlenkiamas ir viskės stiklelis? Dėl viso šito (dešrų, kopūstų ir stiklelio viskės), reikia tikėtis, tikrai lietuvių kultūra dar nesugrius.

Stepas Kairys, atrodo, nepatenkintas, kad "tēkštelėjome nemažą sumą krepšinininkų išvykai Australijon". Nors dėlto, sako, nesiginčysim, bet gi, kaip iš tolimesnės užuominos matyti, jam toji išvyka tikrai nepatinka. Esą: "Skvarbūs (gal svarbūs, o gal — nuo žodžio "besiskverbti"? — Pr. Al.) iniciatoriai išdėstė reikalą, kaip herojiškai svarbų".

Gi iš tikrųjų — juk tas reika-

las ir buvo ypatingai svarbus. Ar gi S. Kairys norėtų nuneigti mūsų krepšinio rinktinės pasiuntimo Australijon svarbą? Ar gi jam atrodytų, kad permažas mūsų sportininkų buvo pasisekimas tam tolimam žemyne ir tolimam krašte?

Taip lygiai — dar klaustina: ar dar per mažas ambasadoriavimo žygis (per sportą) buvo padarytas mūsų kenčiančiai pavergtai Lietuvai? Juk jeigu daugelis australų, be abejonės, pirmiau gal nē nežinojo, kurioj pasaulio krypty — Azijoje, Afrikoj ar kur kitur toji "Lithuania" randasi, tai dabar, po ilgėnių (ir gana sėkmingų) mūsų sportininkų gastrolių, savaime aišku, jie susidomėjo Lietuva ir lietuviais.

Aplamai kalbant, mes lyg taip jau įpratę: jeigu rašome ir giriame, pvz. muziką, (kaip ir šiame atvejuje) tai turime lepterėti kokią neigiamą frazę, kad ir sportui, kuris nemažiau reikalingas lietuvių kūno kultūrai, negu muzika — jo dvasios kultūrėjimui. Taip pat, kartais pasitaiko, jei rašoma apie daile — užkliudoma literatūra ar priešingai, lyg dar būtų mums neaišku, jog tie visi dalykai — mums begaliniai reikalingi. Tie dalykai — tai tos šakos, ant kurių mes patys sėdime. Nukirsime bent vieną iš tų šakų — nugriusime ir mes patys...

Skaitėme ir recenzento klausimą, kas imsis iniciatyvos paskleisti mūsų tautos turtus, atseit, platinai ir paskleisti įgrotas muzikos plokšteles?

Rodos, kodėl gi reikėtų šitokį klausimą ir statyti? Kodėl gi negalėtų imtis tokios iniciatyvos

ir pats čia minimas recenzijos autorius? Tuo labiau, kad jis ir pats kamerinės muzikos puoselėtojas, taigi, toj srity ne "beraštis".

Baigiant šias pastabas, dar norisi prisiminti recenzento užuominą apie muzikos klausytojų "beraštiškumą". George Santayama, ispanų kilmės amerikony filosofas ir literatas, yra pasakęs, jog muzika — tai pats abstrakčiausias menas iš menų, patenkinas net ir primityviausių žmogų. Ir iš tikrųjų, kiek daug tokiam pasakyme tiesos! Kokia muzika bebūtų, juk kiekvienas žmogus, kultūringas ar primityvus, anot Gintaros Narieinės, pergyvena tam tikrus jausmus, kaip tai: įtampą, atsilaidumą, tankumą, permatomumą, lygumą, šiurkštumą, pakilimą, ar nusileidimą, ilgį, tęstinumą, greitį, griaudimą, šnabzdėjimą ir tūkstančius kitų fiziškų apsi-reiškimų, kurie pereina per mūsų vidų". (Str. "Idealusis klausytojas", "Mūsų žingsniai", Santaros priedas "Naujienose", 1963. IV. 13).

Taigi, iš to atrodytų, jog muzikos besiklausančioj publikoj — visiškai "beraščiai" — nesu-sipratėliai beveik negalimi. Kiekvienas besiklausantis muzikoj — vis šį tą jaučia...

Brangiau už geležį

Daktaras: — Tamstos dukrelė yra silpnakraujė, aš jai prirašysiu geležines.

Motina: — O, ponas daktare, mums tai sunkumų nesudarys, prirašykite jai ko nors vertingėsnio, sakysim aukso, o kad ir platinos!

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis perūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA
MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom koplyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS
MASINOMS PASTATYTI AIKŠTE

Lietuviams teikiama šios rūšies aptarnavimas 30 metų.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Ritos Žukaitės estetišės užuominos

Dail. Rita Žukaitė su savo pirma paroda Chicagos visuomenei padarė debiutą gruodžio 5–13 d. d. Čiurlionio galerijoje. Buvo išstačiusi 25 nedidelio formato aliejus. Parodą surengė Santara-šviesa.

Iš jaunų žmonių visuomet buvo laukiama naujų idėjų, šviežios kūrybos, bet už vis labiau tokių dalykų, kur dar nebūta nei Čiurlionio, nei Roerich, nei paties Picasso. Vieni meno pasaulį įsisavina labai skirtingą nuo realaus, kiti nuo abstraktaus pasaulio. Ritos Žukaitės meninis pasaulis gimsta po abstrakto žvaigždės, bet jis dar nėra toks, kokio bandoma pasiekti. Iš dalies mistiškas, liūdnas, tylus. Ji vengia reprezentacinės realybės, bet nepajėgia nuo jos atsiplėšti, nes realybė sunki, o jai trūksta jėgų ir patyrimo. Ji mėgsta temą, turi lakią vaizduotę, bet savo kūrybą bando įstatyti į abstrakčias formas, kurios su idėjomis ar bet kokia reprezentacija mažai arba nieko bendro neturi. Abstraktizmo dogmos reikalingos „abstrakčios kalbos“, — žmogaus, kuris tą kalbą moka, reikia abstrakčių spalvų ir visiško atsižadėjimo nuo bet kokių atpažįstamų formų (pvz. „bedaktinis“ abstr.). Žukaitės geresnė pozicija yra ekspresionistiniuose peizažuose, nors jų nedaug, pvz. „Connecticut naktis“ (kat. Nr. 2), stipriau pasirodo tapybiškai. Kituose paveiksluose josios tapybos metodas paprastas: skystais dažais nudažomos drobių plokštumos, teikia permatomų melsvų spalvų atmosferinį toną. Galima ir kitaip pasakyti: „abstraktas su organiniu elementu“ arba „natūralistinėmis implikacijomis“.

Josios patys geriausi (ir išlaikytos faisyklės) paveikslai „Aukštinė diena“ (kat. Nr. 24) ir „Mėnulis virš jūros“ (kat. Nr. 3) tėra abstraktūs peizažai su natūralistinėmis implikacijomis. Vienas Žukaitės paveikslas primena Čiurlionio ledų kalną, kitas — „Dvi salos“ — taip pat nuotaikingi lyriški, išsiskiria iš kitų tapinių, taip pat išsiskiria geometrinis architektūrinis kūrinys — „Nedraugiškas uostas naktį“ (kat. Nr. 10). Šis darbas turi aiškesnę geometrinio abstrakto veidą. Taip pat ir kituose, smulkesniuose paveiksluose, randame nevienodą techniką, atseit, realistiniuose peizažuose, dangus lygiai nušifuotas, o apatinė paveikslų dalis atrodo, kaip suarta dirva. Dvi didelės plokštumos neturi geros faktūros, pagaliau — nei aiškaus trečio matavimo. Vlaminck ir kiti ekspresionistai panašias problemas sprendavo visumos sti-

prumu, — konstrukcija, struktūra, — ne paviršutiniškais efekteliais. Priekaišto susilaukia ir „Audra virš ežero“ (kat. Nr. 22), kur du keturkampius „rėmus“ praskiria horizontalinė linija, — nei spalvos, nei formos... „Regata“ sukombinuota iš keleto skirtingų elementų; realistinių laivelių, pusiau realistinio fono ir pan. Gražios spalvos, bet šį paveikslą pavertė į nieką dešinėj, žemutinėje pusėje, kaip vaikų žaisliukų - laivelių primerktą kibire vandens.

Pateisinama kompozicija Nr. 17, vad. „Nuobodį diena“. Ne tiek pasikartojančios formos, kiek duslios, pilkos spalvos aluoja geometriniam realizme. „Ruonių prieplauka“ (kat. Nr. 14) simbolinis bei mistiškas paveikslas, bet jis „svetimas“ ir mums ir pačiai autorei. Šia proga prisimena gerasis suomių kilmės dailininkas Nicolas Roerich, kai jo laivai plaukia Nevos upe, tai rodos, visi Petrapilio cerkvių varpai ir varpeliai skambina paslaptinę malda. Jo būriu susodinti seniai pasakas rezgia, suprantamas tik tai jiems, ir, gal būt, jų vaikams.

Ir Žukaitė ir kiti mūsų menininkai galėtų daug pasisemti iš senolių, bet tai praeitis. Jie gi nori kurti ateitį, savo naujas idėjas išskelti. Sveikintina ir tai! Menas juk yra dvasinė išraiška, kaip tokia, vis naujų, net paskubom, — ne praktiškų dalykų, nes menas yra intelekto kūrybos rezultatas — dvasinis veržlumas, dinamiškas ar silpnas, vis tiek yra estetišės sąvokos tiltas tarp žiūrovo ir kūrėjo. Pas Ritą Žukaitę kaupiasi humanistinės idėjos, ir matomai jos yra greitesnės, nes užbėga už akių, dar nespėjus dailėje subręsti. Tikrai reikia gerai apsišvietusiam žmogui būti ir geru menininku.

Dalia Kolbaitė gavo magistro laipsnį

Dalia Kolbaitė gruodžio 18 d. Chicagos universitete gavo magistro laipsnį iš prancūzų literatūros. Ateinantį rudenį žada vykti į Paryžių ir Sorbonos universitete daryti tos pačios specialybės daktarą. Kolbaitė jau anksčiau vasaros metu studijavo meną ir jau yra dalyvavusi keliose jaunųjų dailininkų parodose. Dalia Kolbaitė turi talentą dailės srityje, yra sukūrusi tikrai gerų tapybos darbų. Be to, ji rašo eilėraščius ir aktyviai domisi meno istorija. Paryžius ir nauja kultūros atmosfera jai tikrai daug padėtų.

Mes jai linkime pasisekimo.

EDWARD HOPPER

“Naktiniai paukščiai”

Edward Hopper apžvalginė paroda

Vienatvė ir tylą

Gruodžio 18 d. Chicagos Meno Institute buvo atidaryta Edward Hopper, 82 metų amžiaus, apžvalginė paroda. Parodos atidarymo išvakarėse, kaip įprasta, buvo paskaita kviestiams muziejaus nariams - rėmėjams bei alumnams. Skaitė Charles Buckley, St. Louis miesto meno muziejaus direktorius. Klausytojus jis supažindino su dailininko kūryba. Taip pat ir filmuose parodė būdingesnių spalvotų reprodukcijų.

Paroda sudaryta iš didelio skaičiaus tapybos ir akvarelės kūrinių, surinktų iš privačių kolekcionierių bei muziejų. Tapybos skyrius yra Gunsaulus salėje, o akvarelės ir grafikos darbai netoli Gunsaulus salės šiaurės pusėje. Kartu sudaro arti dviejų šimtų darbų, pradedant nuo 1909, baigiant 1964 metų kūryba. Paroda baigsis sausio 31 d.

Hopper daugiau ar mažiau romantinis tapytojas, vaizduoja amerikiečių išdidumo, tuštumo ir sotumo amžių; žmones vaizduoja kelionėje, viešbučiuose, ofisuose. Jo kūryboje į akis krinta nuostabus motyvo ar temos paprastumas, aiškumas, dažnai dirbtinė šviesa; jauti vienatvę, tylą ir įtampą. Net jo traukiniai per laukus šliaužia kaip sliškai, automobiliai nejudą... Negausu tapyboje gamtovaizdžių, bet ir tie reta, kad būtų be žmogaus.

Dailininkas niekad nekeitė savo darbo metodu, nuo 1909 iki 1964 m. ištikimai dirbo pavaizduodamas tipišką amerikiečio gyvenimą. Nebandė kurti abstrakčių paveikslų, kaip daug kitų, kurie senatvėje „sumodernėjo“. Anot p. Buckley: „Net avangardo atstovai jam pavydė, — gėrisi jo simpatingumu žmogui ir gamtai nuoširdumu“. Naujoje Anglijoje apstu Victorian architektūros, kuri medinių namų statyboje itin charakteringa. Jis labai ją mėgo ir, kur galima, bandė parodyti.

Nei Ivan Albright, kurio apžvalginė paroda pasibaigė gruodžio 27 d., nei Edward Hopper laikomi tikrais realistais. Tai dėl to, kad juodu yra kažkas daugiau, negu reprezentacinio realizmo ar net natūralizmo atstovai. Juodu abu tebėra gyvi ir dar tebedirba savo pašaukimo darbą. Vienas toks paveikslas pavaizduoja kas dedasi New

Yorko teatre. Kas gi ten baisaus? Nagi: pro kertelę nuo ložų pusės matosi viena porėlė besėdinti aksomu apmuštoose vietose. Prie durų stovi į sieną atsirėmusi „usherette“. Jos liūdnas veidas visai nesidomi, kas scenoje dedasi. Ją kankina nuobodulys, tuštuma... visas teatras tuščias. Šis paveikslas paskolintas iš The Museum of Modern Art (New Yorke). Einant per tapybos skyrių kiekvienas Hopperio paveikslas žiūri į žiūrovą nuliūdęs, lyg pagautas paukštis uždarytas narvelyje...

Akvarelė ir grafika

Persikėlus į akvarelės skyrių, gaunasi kitoks vaizdas. Čia dauguma paveikslų atlikta ankstyvesniame periode, tarp 1923, 1935, 1945 metų. Akvarelės beveik visos atliktos tiesiai iš gamtos, užtat jose taip gyvai pajunti organinį gamtos tikrumą bei sodrumą. Sausos, mechaniškos tapybos net architektūrinuose daiktuose beveik nepastebi. Dailininkas E. Hopper tose dienos plotokai pakeliavo po JAV-bes, buvo net Paryžiuje. (tik vienas paveikslas iš Paryžiaus parodoj). Kaip apžvalginėje parodoje, išstatyta keletas akademinio darbo pavyzdžių — aktų, plunksnos - rašalo bei kitokiomis priemonėmis piešinių. Jo akvarelės darbai pasigėrėtini ir labiau „natūralūs“, negu tapyba. Patartina šią parodą pamatyti, ypač tiems, kurie mėgsta konkrečius dalykus.

Naujos parodos

Sausio 8 d. Chicagos Meno Institute įvyks speciali prancūzo Pierre Bonnard paroda. Bonnard (1867—1947) buvo vienas iš po impresionistinės kartos tapytojų, pasižymėjęs savitu spalvingumu. Reikės mokėti 50 c. įėjimo mokesčio. Liuksinis katalogas — \$2.95.

— K. Kazimir galerijoje, 156 E. Ontario St., nuo gruodžio 18 iki sausio 15 d. vyksta Henryk Stazewski konstrukcijų paroda.

— Dail. Br. Murino akvarelės darbų paroda įvyks sausio 16—24 d. Čiurlionio galerijoje.

Šia proga visiems meno bičiuliams, kolegoms ir šio skyrelio skaitytojams laimingų Naujųjų Metų!

M. Šileikis